

Romanorum Pontificum series occurrit, orbicularibus quibusdam spatiis disposita, suisque distincta inscriptionibus (eam quinto Ecclesie seculo sive Symmachi & S. Leonis ætate depictam, adeoque ob nimiam vetustatem propemodum deletam Benedictus PP. XIV. anno Jubilei 1750. restaurandam absolvendamque curavit) & primo S. Petri imago sese in ea obiicit serie cum Epigraphe † PETRVS SED. ANN. XXV. M. II. D. VII. Demum imagines S. Petri, & ceterorum Apostolorum exornant etiam Ravennæ Tholum Ecclesie S. Joannis in fonte, quæ musivo opere exornata est a Neone hujus urbis Episcopo anno 451. eodem Ciampinio teste *loc. cit. cap. 25.* nec non sacellum in superiori Archiepiscopali Palatio, cujus ornamentum tribus tabulis expressum refert Bacchinius in Appendice ad Agnellum *pag. 38.* & ex musivo opere est, factum ut videtur a tempore S. Petri Chrysologi, qui Ravennatis Ecclesie regimen accepit anno 433.

Musivis accedunt sarcophagi, quos referunt Romæ subterraneæ doctissimi interpretes. Inter ceteros, maxime celebratur ille quadrangularis Probæ Anicii, & Probæ Falconiæ certissimum seculi quarti opus, in præcipua fronte Christum præferens hinc inde xxiv. discipulorum caterva stipatum, quorum decem in hac ipsa fronte sunt, ceteri in aliis tribus. Et quamvis diversæ sint eruditorum sententiæ de PETRO (a) inter eas tamen discipulorum imagines illam quoque esse S. PETRI, nequi dubitari. Etiam Veronæ in Cryptis Templi S. Joannis in Valle antiquissimum esse Sarcophagum narrat clariss. Scipio Masseyus, *Veronæ illustrata par. 3.*

(a) Joannes Christophorus Battellius, qui insignem de hoc sarcophago dissertationem edidit Romæ anno 1705. S. Petrum esse censet, qui a sinistris Domini est primus, & Joannes Bottarius, qui primus est a dextris, quum habitus oris dexteræ imaginis, magis Petro conveniat, quam Paulo. Scilicet, ut optime idem Bottarius animadvertit, vetustiores S. Petri imagines ab oris forma potissimum diguo-

scuntur, quoniam tunc temporis nec clavibus, nec ullo alio peculiari signo a ceteris Apostolis distinguebatur. Consule etiam laudatam doctissimi Foggini dissertationem xx. *pag. 476.* ubi monumentis antiquioribus, in quibus S. Petrus eum clavibus expressus fuerit, relatis explicatisque, observat in iisdem, modo una tantum clave, modo duabus, modo etiam tribus S. Petrum effingi.

par. 3. cap. 3. ubi a dextris cernere est S. Petrum cum duabus clavibus, & a læva S. Paulum cum ense: sed quum sacrophagus e mormore sit, e ferro autem claves & ensis, & hunc & illas recentiori ætate accessisse eruditissimus Bottarius suspicatur tom. 1. *Romæ subterr. pag. 95.* & talis suspicio certe etiam Masseyo sese obtulit, sed probare noluit, animadvertens manum illam, qua Petrus claves, Paulus enses tenet, otiosam non esse factam.

Cl. Fogginius l. c. alia duo plane vetusta monumenta Petri imaginem referentia in medium profert. Primum eburnea tabella est, Petri navim, in eaque Apostoli cum Andrea fratre piscationem representans. Eam ære incisam adhibuit ornamento in fronte sui operis *de Romano D. Petri itinere & Episcopatu*, idem clarissimus Fogginius, quemadmodum antea fecerat celebris ejus concivis Bonarota p. 395. suarum observationum in Numismata maximi moduli. Alterum monumentum, Petrum quoque exhibens, & navem ejus, (quod similiter ære incisum ad calcem ejusdem operis, lectorum oculis subjectum voluit idem Fogginius), est gemma annularis, in qua Petri navis in medio enatans mari conspicitur, in cujus puppi columba est, & summo malo Arca Noe, super quam altera sedet columba. In navi, quam subter jacet magnæ molis piscis ore hiante, tres stant viri, foris vero Petrus, quem naufragium timentem manu sua erigit Christus, & super eorum capita græcis litteris ΙΗΣΟΥ ΠΕΤΡ. Historia est apud Matthæum cap. xiv. & de gemma Annulari in qua representatur, eruditum Romæ edidit librum Hieronymus Aleander junior anno salutis 1626.

Jam vero de celeberrima illa lucerna quæ sacrum Magnorum Etruriæ ducum Thesaurum exornat, quæque Petrum Apostolum naviculam suam moderantem exhibet, aliquid dicendum. Eruta est, quemadmodum testatur Bellorius in explicationibus ad Lucernas Bartoli part. 3. p. 27. e ruinis Montis Cælii in quadam vinea S. Stephani templo propinqua, ubi etiam statuarum inventæ sunt, quæ ætatem illam, quum adhuc bonæ artes Romæ flourerent, referebant. Leopoldus Cardinalis Medices Florentiam attulit, & omnium primus edidit Michael Angelus Causeus de la Chauffe, *Romani Musei sect. v. Tab. v.* & post eum Bartolus alique. At cl. Fogginius in sæpe laudato opere *de Romano D. Petri*

itineri & *Episcopatu pag. 484.* eandem lucernam ita aræ delineandam curavit, ut non solum formam, sed ipsam quoque ejus magnitudinem & latitudinem accuratissime exprimeret. Penfiliis est e duabus catenis, & bilychnis duplicem linguam e dextero latere exerens utramque foramen habentem flammulæ dicatum. Elegantis naviculæ formam, ut diximus, habet, in cujus centro insurgit malus, cui velum ventis inflatum alligatur, & in ejus vertice affixa est tabula, hanc litteris ex argento in aes infertis Epigraphen habens:

DOMINVS LEGEM
DAT VALERIO SEVERO
EVTROPI VIVAS.

Juxta infimam mali partem exiguum cernitur foramen recipiendo fomiti aptum. In puppi sedet vir utraque manu navis gubernacula tenens, ad proram autem in caput olorum desinentem stat vir alius; ut videtur, concionem habens, & licet sinistra manu, quo tempore Fogginius lucernam edidit, esset mutilus, talis forte non erat Causei & Bartoli tempore, qui eam illi in altum protentam addunt. Causeus sedentem virum esse vult S. Andream, stantem autem in prora beatum Petrum; Bellorius aut stantem aut sedentem virum Christum esse existimat. At Fogginius multis rationum momentis iis imaginibus SS. Apostolos Petrum & Paulum Romanæ Ecclesiæ auctores exprimi, suadere contendit; & Paulum quidem in prora stantem prædicantemque, Petrum vero sedentem in puppi navisque gubernaculum regentem. Paulus enim in Actis cap. xiv. v. 21. *Dux verbi dictus est, & Prædicator veritatis, & Doctor Gentium*; Petro autem dedit Christus regere & gubernare Ecclesiam suam, cujus symbolum navis; unde de ipsa Petri navicula scripsit Augustinus *de verb. Domini* &c. *Naviculam quippe istam, Ecclesiam cogitate, turbulentum mare, hoc seculum.* Quod vero ad inscriptionem pertinet, his plane verbis eam interpretatur Causeus *loc. cit.* „ Valerius Severus „ Christiana religione imbutus, mortem tamquam legem „ sibi a Domino impositam constanti animo expectans, longiore „ Eutropio vitam optat more veterum, qui morientes, „ circumstantibus amicis solebant dicere, *Vivite ac va-*
„ *lete*

„ *lete*, quod erat grati animi officium. Sic Augustus apud „ Svetonium in osculis Livix deficiens, *Livia*, inquit, „ *sibi conjugii memor vive, ac vale.* Eutropius deinde in se- „ pulcro Valerii Severi Lucernam hanc dilectæ cineri accen- „ sam forte collocavit, ac morientis amici verba, ejusque „ erga Beatos Petrum & Andream Apostolos pietatem in ea „ dem Lucerna exprimere voluit. Bellorius suspicatur, „ posse etiam intelligi de Christiana lege, quam Valerius re- „ cipiebat.

Restat ut de celeberrimo Crispi Cæsaris, Constantini M. filii numismate ex ære maximo in museo Excellentissimæ Burghesiæ familiæ servato (in cujus postica parte S. Petrum inter duos Cæsares sedentem representari, cl. præsul Franciscus Blanchinius in Prolegom. ad tom. 1. Anastasii pro certo habet) aliquid subjungamus. Illud omnium primus edidit Baronius, ac post eum Gretserus, Raynaldus, Blanchinius, Fogginius, aliique: & licet ubi primum inventum est, de ejus fide nonnulli dubitaverint; Fulvius tamen Ursinus postquam diligenter examinavit, eam dubitationem simulatam esse deprehendit, neque ullus deinceps pretiosissimi numismatis antiquitatem in dubium revocare ausus est. In antica igitur ejus parte ipse Crispus pectore tenus aspicitur, caput laurea corona redimitus, sceptrum leve tenens & dexteram manum triumphatoris instar extendens, cum inscriptione CRISPVS NOB. CAES: adversa autem virum barbaturum nimboque decoratum, duos inter Cæsares habitu militari vestitos & hastis puris innixos sedentem, dextera manu benedicentem, ac in sinistra crucem gestantem; cum inscriptione SALVS ET SPES XR PVBLICAE. S P. Porro eum virum non alium quam Apostolorum Principem esse, Blanchinius ut diximus existimat; licet Baronius pro Christo, aliique pro Constantino inter duos filios Crispum & Constantinum juniorem sedente, acceperint. Verum, ad Baronium quod spectat, deceptum fuisse putat Blanchinius ab imprudentia pictoris, qui barbaturum hominem, imberbem fecit, ut profecto exhibent Jesum Christum quotquot ejus extant antiquæ imagines, aut saltem cum barba in acutum desinente, quem tamen numismatis archetypon virum barba crispæ simili ornatum exhibeat, qualis fuisse Petrus dicitur, & præterea coma ad aures detonsa, quod pariter imaginis Petri proprium est, rari-

tissimum autem in imaginibus Jesu Christi, quem longo crine, & cincinnato effingere mos fuit. Demum & quæ apponitur sigla S. P. Blanchinius explicat S. PETRVS sive potius SIGNVM PETRI (nam littera S. pro SANCTVS usurpari vix cœpit ante seculum XI. Fontaninio adnotante *cap. 14. de disco argenteo* &c.) eos redarguens qui exponebant SIRMII PERCVSSA: quum sit insolens in numis latinis ex ære maximo, ut hoc est, officinæ monetariæ locum exprimere.

APPENDIX MONUMENTORUM

Feliciter explicat.

IN-

INDEX
RERUM ET NOMINUM

A

Abates quo sensu disti Christi Vicarii, *pag. 177.*

Achaicus 257.

Acta S. Iustini 338.

Acta SS. Nerei & Achillei 309.

Acta Passionis S. Marci 314.

Acta Passionis Petri Episcopi Alexandrini 314.

Acta SS. Petri & Pauli Lino Papæ tributa 291. 320.

Adjurationis Christianæ virtus 256.

Adonis Chronicon 284. & seq.

Adrianus Papa I. 327. Ecclesiæ Apostolorum ad Catacumbas restaurator 361.

Adrianus VI. laudatus 4. Ejus vita summam exposita 1.

Adriaticum, etiam mare Siculum & Jonium vocatum 275. & seq.

Ædilium ordines duo 312.

Æra Christi vulgaris 209.

Ægyptia Babilonia quando condita 191. & seqq.

Africanæ Synodus 116

Agabi prophetia de fame futura in universo orbe 226. 228. Quando adimpleta 27. 233. Ejusdem prædictio de Paulo Jerosolymis tradendo in manus gentium 262.

Agapitus 306.

Agrippa: *Vide* Herodes.

Agrippa II. Herodis filius 272. & 274.

Albanus Annibal Card. 387.

Alexander Hieronymus junior 393.

Alexander a D. Paulo excommunicatus 287. & seq.

Alexander ærarius 294.

Alexander Judæus 259.

Alexander Natalis 16. 48. 112. & 285.

Alexander Papa VII. laudatus 312.

Alexander Tiberius Judææ Procurator 232.

Alexandrinæ Sedis dignitas 175. 201.

Alexandrinus Clemens 48. 448.

269. Judicium de ejus libris. 56.

Laudatus. 58. Ejus testimonium

de Romano B. Petri Episcopat-

tu 57. Commentarii in Epist. Ca-

nonicas eidem falso tributi 199.

Alexandrinus Pierius 38.

Alpharanus Tiberius 311. & seq.

382. 386.

Amasianus Tarentinus Epif. 308.

Ambrosius Episcopus Mediolanensis

46. 48. 158. 188. 350. An He-

gesippi opus de excidio Jerosoly-

mæ e Græco verterit 59. 354.

Ejus narratio de Petro defenditur

295. 353. & seqq. Ejus comment.

in Epist. ad Romanos 105. Ejus

hymnus de SS. Apostolis 342.

Anacletus revera distinctus a Cleto

84. Epistolæ ei falso tributæ 107.

& seq.

Ananias improvisa morte corre-

ptus 216.

Ananias Nebedæi filius Pontifex Ju-

dæorum 266. 268.

Anastasius Bibliothecarius 44. 55.

321. 360. 361. 364. 382. 386.

Vide Liber Pontificalis.

Andreas Apostolus 227.

Anicetus Papa 116.

Anilæi & sociorum cædes 193.

An-